LISTY

JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA A JEHO VOJENSKÝ ŘÁD.

MILÉMU LIDU ČESKÉMU PODÁVÁ:
KLIMENT ČERMÁK.

V ČÁSLAVI 1912.
Tiskem J. Frengla v Čáslavi. Nákl. vlastním.
CENA 20 HAL.

LISTY
JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA
A JEHO VOJENSKÝ ŘÁD.

MILÉMU LIDU ČESKÉMU PODÁVÁ:
KLIMENT ČERMÁK.

V ČÁSLAVI 1912.
TISKEM JOS. FRENGLA V ČÁSLAVI. -- NÁKLADEM VLASTNÍM.

Jan Žižka z Trocnova i Kalichu, jeho rod, duch listů jeho a povaha jeho.

Z malé vísky o dvou dvorech zemanských pocházel slavný válečník Jan Žižka z Trocnova. Narodil se zde dle lidové pověsti pod dubem, někdy na konci vlády cís. Karla IV. Otec jeho jmenoval se Jan či Ješek, matka Kateřina. Z příbuzných znám jest bratr Jaroslav, jenž padl při oblehání Bechyně r. 1428. Sestra jeho Anežka držela do roku 1434 dům v Praze na místě nynější koleje u Piaristů, kterýž dán byl obcí r. 1429 Anně, tetě Žižkově. Dcera Jana Žižky z Trocnova provdala se za pana Ondřeje Sokolíka z Dubé, který sešel r. 1424 v bitvě u Malešova.

Chudý zeman míval roztržky se sousedy pány Rožmberskými a s Budějovickými ; jejich lakota i nelidskost hryzla ho po celý život. Za těch sporů přišel o dědictví na Trocnově. Šel tudíž do světa jako bojovník. Vladislav Jagello získal mnoho Čechů a Moravanů, kteří v urputném boji s německými křižovníky platně přispěli k vítězství Poláků u Tannenberka r. 1410.

Žižka pobýval často u dvora krále Václava IV. a patrně též přispěl s J. Husem ku zmaru německé rozpínavosti. Žižka byl „horlitelem pro zákon Kristův obzvláštním“. Když naříkal na upálení Husa i špatný život kněžstva králi Václavu, odvětil týž: „Víš-li k opravě jakou cestu, oprav sobě, myť toho tobě rádi přejeme“ .... A věrný sluha chopil se nápravy. Následující sběh věcí po vyházení radních pánů z radnice Novoměstské postavil Žižku po smrti královĕ r. 1419 spolu s Mikulášem z Husi v čelo všeho hnutí.

Blouznění náboženské lidu venkovského, podrážděné pány a kněžstvem vyšším v hojném obročí v přepychu žijícím, vzbudilo odpor bojovný a žádost, aby se bohatý i chudý řídil zákonem Páně.

Lid podobojí jako mstitel Husův se zmocnil Vyšehradu a pak již pohněvaný lid s pomocí Žižkovou dobyl Menšího města Pražského 4. listopadu 1419. Slavně se ubrániv s lidem u Plzně s 3000 lidu a 7 vozy, na kterých vezl „hady“ (pušky), odešel na Tábor, jenž se stal střediskem nového hnutí, kam ho již předešel s lidem hejtman Chval z Machovic.

Královští nedbajíce úmluv stíhali ho, ale blíž Sudoměře železní páni dne 25. března hrozně jsou poraženi. Důvěra lidu, důmysl a zkušenost válečná postavila Žižku v čelo českého lidu, bojujícího pro svobodu svědomí a pro svobodu národa. Tahy jeho provázeny vítězstvím u Poříčí na Sáz., na Vítkově (Žižkově) a u Boru (12. října 1420).

Na vítězném pochodu na Litoměřice obsadil tvrz a nazval ji Kalich, a odtud se dále i s bratrem jmenoval.

Stavové čeští a moravští jmenovali ho na sněmu v Čáslavi předním z 20 vladařů země České a Zikmund prohlášen za nepřítele jazyka českého i slovanského. Žižka vyjednával s králem polským a knížetem Vitoldem litevským, aby se země ujali. Pak šel na Tábor, zjednal pořádek a spálil 21. října 1421 Adamity. Když Zikmund táhl na Čechy, jmenován správcem obcí země České, příchylných a plnících „zákona božího“. Obratně zvítězil na Kaňku (6. ledna 1422), pronásledoval Zikmunda na Habry a Něm. Brod, kde se Zikmund spasil útěkem, ale vojsko jeho potřeno a Brod zkažen. A zde pasován Žižka 11. ledna na rytířství.

Vitold slíbil přijati koruny České a vypravil jako svého náměstka Zikmunda Korybutoviče, který vjel 17. května 1422 do Prahy. Starý vojevůdce přistoupil k němu jako k pomocníku a nejvyššímu správci země České. Poměr Žižkův ke Korybutovi byl srdečně upřímný jako otec k synu. Škoda, že byl Korybut koncem r. z Prahy odvolán do Polska.

Žižkovi nelíbil se spolek Pražanů s pány pod jednou, jenž čelil proti husitství.

Válka proti nevěrným pokrytcům domácím i cizím byla příčinou, že na čas odložil nevoli svou k Táborům a sbíral své věrné v severovýchodních Čechách, když se mu Tábοři zase poddali. Z Vilímova poslal od 26. března do 1. dubna 1423 listy ku všem městům českým, zvláště pak do Hradce Králové čili Malého Tábora, do Skalice i Náchoda, aby se sjeli ve středu neb konečně ve čtvrtek po Velikonocích do Něm. Brodu, aby se káli a na výpravu smluvili. Na to hned vytrhl na pány nevěrné a u Hořic na vršku sv. Gotharda je 20. dubna porazil. Pak učinil Hradec svým střediskem a odtud poslal svůj manifest a řád vojenský, který předem svědčil Orebitům, a v němž všechen jeho rázný duch jest prosloven. Při tom zůstal vrchním velitelem bratrstva Táborského, s nimiž neshodoval se jen ve vykonávání náboženství.

S Pražany se pak srovnal a po lepším opevnění Čáslavě dal se na Moravu, ba pronikl s bratřími až k Ostřehomu vítěze a nástrahám se důmyslně vyhýbaje. Zde při ústupu na Moravu po 7 dní bránil se přesile ze své hradby vozové, svými děly a taktickým kořistěním z terainu jízdným Uhrům nepříležitého. Byl to největší čin vyspělého umění válečnického. Zatím zase Pražané s pány se spolčili a sevřeli z Uher vrátivšího se vůdce u Kostelce nad Labem, kde pomocí pana Bočka z Poděbrad z úkladů se vybavil a táhna mimo Kolín a Horu Kutnou, postavil se pánům u Malešova, kde mistrným využitkováním svahů za Bykání a pohyblivou hradbou vozovou způsobil pánům hroznou porážku 7. června 1424. Po tažení k Plzni a Žatci namířil si na Pražany. Leč přítomnost milého a požádaného krále Zikmunda Korybutoviče a pak dojemná vlastenecká slova Rokycanova hnula tvrdým vůdcem, a máti českých měst zachráněna, ba Korybutovič a Pražané se spojili se Žižkou a voj 20.000 mužů čítající čelil proradnému cís. Zikmundovi, který v únoru r. 1424

postoupil na Moravu. Spojené vojsko oblehlo město a hrad Přibyslav, leč slepý vůdce roznemohl se tu v poli u Šunfelda od hlíz a zemřel 11. října 1424.*)

Před tím promlouval ku svým druhům, Viktorinovi z Kunštatu, Janovi Bzdinkovi, Kunšovi z Bělovic, „aby se milého Boha bojíce stále a věrně bránili pravdy boží pro věčnou odplatu“. —

Tak veliké, dobře vedené vojsko mohlo vytrhnouti Moravu z podruží Sigmundova, načež jistě by byli volili svorně Češi i Moravci požádaného Korybutoviče za krále českého.

Kněz Ambrož a přátelé hradečtí pochovali Žižku v Hradci Králové, odkud převezen okolo poloviny XV. věku do Čáslavě, jak farář zdejší Jan kronikáři Bartošovi z Prachňan dotvrzoval. A zde ležel pod kamenným pomníkem v děkanském kostele, kde uschovány po 200 letech ostatky jeho v tajném výklenku v kapli pod věží a zde k radosti všeho národa v listopadu r. 1910 objeveny. Staré zprávy líčí Žižku jako muže postavy nevysoké, složité, obličeje kulatého, snědého s rezavými vousy, jak v Polsku nosívali. Žižka i tamnější kroj si oblíbil.

Žižka byl povahy rázné, přesvědčení čistě křesťanského. Neznal ctižádosti, ač na Velikém i Malém Táboře požíval moci téměř královské. Zůstal chud a poctiv po ničem tak netouže, jako aby království nebeské vstoupilo u veškeré křesťanstvo a jeho milý lid český, aby se bál Pána Boha i plnil jeho zákon.

Dr. Hugo Toman pěkně praví: „Žižka byl křesťanskou naukou o bratrství a rovnosti všech spravedlivých hluboce prodchnut a veškeré své jednání a činy dle této zásady zařizoval. Před zákonem božským i jako světským měl pán neb nepán, chudý i bohatý, na osobu nehledíc,

*) MUDr. Josef Thomajer soudí, že Žižka s jistou pravděpodobností zahynul karbunkulem. Nebyloť r. 1424 moru v Čechách ani na Moravě. Zvon roč. XIII. str. 7.

stejně spravedlivého míti zastání, stejným podléhat trestům a rovný míti podíl na odměně“.

Jako pravý **demokrat** vážil si rady bohatých i chudých, vyjmenoval pány, rytíře, zemany, řemeslníky i robotěze ve svém manifestu jako rovnocenné pomocníky při obnovení království nebeského na zemi. Byl největším odpůrcem lakomství a ošemetných pánův, jako byli Rožmberkové zjevně se bojíce moci Žižkovy a tajně lid jeho chytajíce, mučíce a utápějíce.

Zásadu rovnosti čerpal Žižka z písma, hlavně z Nového zákona a na mysli měl prvotní církev křesťanskou. Chudý, naposled slepý bratr byl nejušlechtilejším demokratem, **hořel jen pro pravdu a zákon Páně.**

Nehloubal také o náboženství; nýbrž přijímal je čisté, jak bible podává, nikde se nevzdaloval platných dogmat katolických čině pokání, věře v očistec, maje svaté a Pannu Marii ve cti jako i pozdější podobojí, a kněží jeho mši sv. konali v komžích a ornátech. Tím se dělil od pokročilejších Táboritů.

Mravní náprava a zřízení řádů veřejných dle zákona božího byly konce, ku kterým spěl Žižka, jsa při tom proniknut upřímnou láskou k národu a rodné zemi a cítě se členem velikého národu slovanského.

Žižka byl mužem činu a předním jeho heslem byly čtyry kusy Pražské, jež v listech jeho třikrát uvedeny a jež na sněmu čáslavském r. 1421 obecně byly přijaty.

Sám jmenuje se nepřítelem zlých kněží.

O ukrutnostech ve válce běžných, ale Žižkovi protivných, praví Němec dějepisec Bezold: „Ukrutnosti nelze Husitům nikterak větší měrou, než jejich odpůrcům vytýkati. Jednak právě v tomto směru učinili počátek Němci a katolíci, jinak opět Husité, vždycky vítězní, ovšem dávali hrůze průchod, které by v opačném případě oni sami ukrutněji musili vytrpěti. Dostačí jediný příklad: Na podzim r. 1421 ohlásili kurfirstové ve vojsku

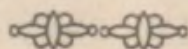
křižáckém, že v zemi České všecko napořád mimo děti, které rozumu nemají, má býti vražděno. Že pak tento rozkaz nebyl pouhou hrozbou, dokazuje krátce na to zpráva Norimberských, že vše, co německy neumí, neb Čechu se podobá, schytávají, zabíjí neb upalují. Tito z německé strany dosvědčené události nemají na straně Husitů žádné analogie.“

Žižka vedl si přísně jako pravý vojín, ale srdce měl na pravém místě a modle se páteř, uměl odpouštěti svým vinníkům. Zvolalť po smíru na Špitálském poli vůči Pražanům: „A křivdy, kteréž jste mně učinili, ty vám odpouštím.“ — Jako otec těšil své věrné; píšeť z Orlíka Domažlickým: „Pomněte na váš první boj, ješto ste malí proti velikým, nemnozí proti mnohým, neodění proti oděným statečně bojovali; však ještě ruka boží není ukrácena. Protož doufajíce v Boha buďtež hotovi! Pán Bůh rač vás posilniti.“ — **Vroucí zbožnost** a důvěra v pomoc boží provází všecky činy nepřemožitelného vůdce. Když zazněla mohutná píseň vojenská

Kto ste **boží** bojovníci
a **zákona jeho,**
prostež od Boha pomoci
a ufajte v něho,
že **konečně vždycky s ním zvítězíte!**

utlačený lid tíhl do boje spravedlivého s pevnou vírou ve vítězství. „Blaze každému, ktož na pravdě sejde.“ Nepřátelé zaslechnuvše jen pouhou píseň Husitů, utíkali přes hranice.

Pro **spravedlnost** jeho miloval všecken Tábor důmyslného vůdce a láska druhů jeho Hradeckých vystříhala ho před vrahem najatým. Duch Žižkův byl vůdcem lidu božího za jeho živobytí, a po smrti uznávány jeho moudré, nezištné zásady, jež by byly Tábor i Sirotky zachránily od Lipanského pádu.

1.

Hejtmané Táborští a obec Písecká vstupují v příměří s panem Oldřichem z Rožmberka.

V Písku 18. listopadu 1420.

My Jan rzeczeny Zizka z Trocznova : Chwal z Machovicz : Sbinek z Buchova : Pawljk z Muzicz : y obecz Piefecska, gistczi : tiemto listem obecznie wiznawame przedewfsemi, ktoz jej uzrzie, nebo cztuczie slifseti bude: zie sme wstupili moczy tohoto lystu w prawe krzestianske přimyerzie az do masopusta, a ten den w utery cely, s urozenym P. Oldrzichem z Rozmberka, y s jeho vfsemi. A to giste přimyerzie slibugem gemu sdrzeti nafsi dobrau wierú krzestianskú, y s nafsemi se wfsemi obczemi, a pod zakladem deset tifsiczow kop grofsow dobrich strzibrnich razu Prazskeho. A mi swrcha psani gistczi, y rukogmie, y haytmane, z Pieska miesta, richtarz, burgmistr, konfsele, y wfsecka obec tohoto miesta, podle nich y za nie spolecznie gednú rukú nerozdielnie slibujem, ty umluwy swrchu psane pod deset tyfsiczy, drzeti : ale ze swrchu psany urozeny pan O. z R. má nám držeti tito cztiri kusy na wfsem swem panstwy. Abi slowo Bozie swobodu mielo. Druhe, aby Tielo Bozie a krew jeho swata byla dawana wfsem wiernym, osob newynimagicz. Trzetie, aby kniezská nadanye byla rufsena. Cztwrte, hrziechi smrtedlne na wfsem zbozi aby stawowal czož mož naydal. A to pod zakladem swrchu psanym. Pakli bychom nezdrželi przimyerzie swrchu psaneho, gehosto Bozie! nedej : tedy mame a slibujeme zaklad swrchu psany od napomenutie w miefsieczi splniti na Crumplowie nebo na Nowem Hradie; kdez nam nafsi wierzitelowe ukazi. Pakli bychom zakladu swrchu psaného w miefsieczi nesplnili, tedy gim dawame plnu mocz, swrchu psanym urozenému P. Oldrz. z R. neb geho purkrabiem : aby mohli naprzed nam i nafsim wfsem obczem platy przimluwati, stawowaty, gimaty, sazowaty,

tak dluho, dokudzbychom gim swrchupsaneho zakladu newyplnily. Genz gest dan letha od narozenie Bozieho, Tiſsiczeho cztirsteho a dwúdcateho : ten pondiely Oktaw S. Martyna.

S pečetí Oldřicha z Rožmberka i Jana Žižky, Buchovcova pečeť však ztracena. Na pečeti Žižkově jest kalich, z něhož vystupuje hostie. Opis: Iohannes . . . capit . . M. Millauer: Dipl. und hist. Aufsätze str. 56. a 57. Z archivu třeboňského. Příměří smluveno od 18. listop. 1420 do 4. února 1421. V Palackého Archivu Čes. III. 280 a odtud Drem Hug. Tomanem „Literní památky, duch a povaha Žižkova" ve Věstníku kr. č. spol. náuk 1893. č. 5.

Smlouva o příměří dohodnuta asi v Prachaticích po dobytí Prachatic dne 12. listopadu, načež mistr Křišťan z Prachatic děkoval dne 5. prosince Oldřichovi z Rožmberka, že ke čtyrem artikulům pražským opět slíbil přistoupiti. (Archiv Český III., str. 4. a 5.)

2.
Žižka žádá od Budějovických volný průchod.

V Táboře asi r. 1420.

Obsah listu zachován Max. Millauerem. Žižka oznamoval Budějovickým, že záhy lid svůj povede pokojně skrze Budějovice i očekává, že mu v tom překážeti nebudou, sic jinak že by se brániti musil ohněm i mečem. Listina tato papírová byla ještě na počátku 19. věku i s pečetí Žižkovou, avšak ještě za časů Millaurových ztracena. Žižka chtěl dosíci tak neutrality Budějovických na obmýšleném tahu do jižních Čech.

3.
Žižka píše Pražanům o posilu.

Bez místa v poslední dny měsíce ledna 1421.

Na obsah listu lze souditi z kroniky Vavřince z Březové. Žižka ustoupil od Tachova v polovici ledna a král

ČÍS. 5. ŽIŽKA PŘIMLOUVÁ SE U DOMAŽLICKÝCH ZA VDOVU PO P. GUTŠTAJNOVI ASI R. 1422.

obléhal jeho druha Chvala z Machovic na Kladrubech. Proto psal Pražanům, aby mu poslali něco lidu pomocného, by mohl krále Zikmunda i antikrista sehnati s pole. Na žádost Žižkovu odeslali Pražané ochotně dne 6. února 1421 320 vozů s jízdnými i pěšími Žižkovi ku pomoci.

4.

Odpovědný list Žižkův markrabím Míšeňským a Fridrichovi mladšímu lantkrabí Durinskému.

Zprávce obce Táborské Jan Žižka spílá v tomto odpovědném listě markrabím a lantkrabí zatvrzelých kacířů, vrahů a nectných prolévačů křesťanské krve.

Opat Rudolf Zahaňský svědčí ve svém traktatu „De longaevo schismate“ současně sepsaném a r. 1880 tištěném ve Vídni v Archivu rakouského dějepisu svazek LX 532 a 533 o porážce Pražan u Mostu dne 5. srpna 1421 a dokládá: Post hec Johannes Ciska, capitaneus Pragensium cum pluribus aliis . . . literas publice difidacionis ipsis marchionibus direxerunt, volentes ut dicitur se de eis jure bellico vindicare . . .

5.

Žižka přimlouvá se za vdovu po nebožci Guštejnovi u Domažlických.

Bez vročení a místa, snad z měsíce dubna 1422.

Pozdrawenie wam odboha otcze a pana naſſeho isusa, genz sě gest dal za naſſe hriechy a netolyko za nas, ale za weſſken ſwyet, aby nas ſtohoto swieyta zlostného wyswobodyl, gemuz geſt czest a chwala na wyeky wyekow Amen. Žadoſt wſſeho dobreho w bozye bratzie mily w panu bohv bratrzie mily! a wiediety wam dawam, žet mye geſt zprawila nebozce Cusztaynowa žena ze Dworce, žeť dala schowati perzyny a ſſacztwo ſwé tu u was Ssprochowy, protož was | prosym, abyſſte gy to propustily, což geſt gegyeho.

Jan Zizka ſkalychu zpravcě lydu taborskeho w nadyegy bozy.

Hejtmanóm i wſſie obci miesta Domažlického buď tento list dán.

Dle fotogramu z archivu města Domažlic diplomaticky přepsán. Na rubu papíru znáti jest stopa pečeti u vosku zeleném. Poprve vytištěn list tento v Dobrovského „Geschichte der böhm. Sprache“ r. 1818 na str. 406, potom v Archivu Českém III. 301, ve Výboru z literatury české II. str. 279 a v „Literních památkách, duch a povaha Žižkova“ od Dra. H. Tomana č. 10. Hrad Gutštajn u Krasikova dobyt Žižkou v dubnu r. 1422.

Dopis tento spolu s husitskou (Žižkovou či Boh. z Čechtic?) písní „Ktož ste boží bojovníci“ chovali Domažličtí dávno před r. 1541 na radnici v obálce, kterou vypátral Dr. Hugo Toman za dopisem Žižkovým v rámečku, kde dopis chrání se od mnoha let. Millauer četl již r. 1824 pamět napsanou na obálce, v které uložen nyní jen tento jediný dopis Žižkův. Pamět asi z druhé poloviny 16. věku na obálce napsaná v tato slova: „Toliko tuto jest jen jedno psaní. Ale jest jich víceji. Taková psaní byla schována někdy zde v Domažlicích mezi platnými věcmi. Ale potom léta 1541 jsou odtud vynešena **spolu i píseň vojenská.** Avšak zdali by tam zase složena byla, o tom se neví. **V Čáslavi** více psaní jeho se nachází, kde on psával Domažlickým, z nichž se poznává, že jest jich obzvláštní přítel byl.“

Dr. H. Toman se domnívá, že válečnou píseň husitskou zaslal Jan Žižka spolu s dopisem z Orlíku psaném, a to k lepšímu jich povzbuzení, o které se právě v listu dotčeném přičiňuje s nevšedním důrazem.

6.

Žižka i Táborští přijímají knížete Zikmunda Korybutoviče za pomocníka a správce země České.

Bez místa (snad na Táboře), dne 11. června 1422.

Z Bozij pomoczi. Amen. Racztez slyſseti, Pani a Bratrzie! Ze my z Bratrzimi Taborskymi, Domazlice, Clatowy,

Sufsicze, Piesek, i jini Pani Rytierzi, Panofsi, y gine obcze, Prachaticzke a Horaždiewiczke, kterezto dobrowolnie k nám hledie, ke mnye, k Chvalovi, k Buchowczowi, a nam sebe swierzili: knieze milost gsme przigeli za pomocznika a za zpráwci naywyfsiho teto zemie; y chczeme jeho milosti radi poslouchati we wfsech rzadnych wieczech, pomoczni y radni býti wiernie bohda. Y was take prosyme vfsech: abyšte geho milosti poslufsni byli jakozstc slibili przed panem Bohem. Dale taket prosimet was, abyfste wfsichni wespolek po dnefsni den wiernie wfseczky nechuti, hniewy, kyfselosti, kterezto ste mezy sebu, jakzste ziwi, od Roka, nebo nynie mieli, koniecznie odpustili: tak abyfste mohli sprawedliwie Paterz pieti, a rzkucze; „odpust nam nafse winy, jakozt i my odpufstieme.“ A jestli že toho neuczinite, a budete chtieti ktere burze aneb ktere lzi a swary, rotiecze se mezi obczemi westi po dnefsny den: tehdy my z bozij pomoczi, s knieže milosti, s pany Confsely, y gynimi Pany Rytierzi, Panossiemi, y se wfsemy wiernymi obczemi, chczeme se ktomu prziczimiti a mstiti, buď ktož buď, yzadne osoby newyjimagicz. Slibujeteli nam toho pomoczni byti, a ktožby miely s kym czo cziniti, budto o zbozie, nebo o gine wieczi: abyfste bez roczenie a bez zbierane byli przed Purgmistry, przed Confsely, a przed Rychtarzi rzadnie kazdy s swu przi: a starfsie swe iakozto Purgmistry, Confsely obeczne, a Rychtarze, aby w czest mieli a milovali sie za geden czlowiek. A tak Pan Buoh bude s nami, y geho swata milost; a prospiech nam da ke wfsemu dobremu.

List tento tištěn nejprve v Abhandlungen der k. Ges. d. Wis. 1786 od Pelzla, pak Diplomatisch-historische Aufsätze über Johann Žižka von Trocnow von Maxmilian Millauer. Prag 1824, str. 54—56. — Dr. Hugo Toman „Literní památky, duch a povaha Žižkova“ č. 11 a na str. 29.

Současný zápis tento nalézá se v pamětní knize obce Nového města Pražského čís. 993 str. 216 z počátku prvého pobytu Korybutoviče v Čechách se záhlavím: „Ve čtvrtek po svaté Trojici bratr Žižka, Chval, Buchovec a jiní zprávce lidu Táborského obyčejem dolepsaným kněze milost jsú přijali.“

7.
Žižka napomíná Domažlické, aby se Němcům statečně bránili a k boji byli všickni hotovi, že hodlá k nim záhy přijeti.

Na Orlíku dne 11. září 1422.

Bože dejž, byšte se navrátili ku první lásce, abyšte hodné skutky první činili. Bratřie v Boze milí! Prosím Vás pro Pána Boha, abyšte v bázni boží jakožto synové nejmilejší trvali a nestýskali sobě, když od něho trestáni býváte; ale rozpomínajíce se na rozmnožitele víry naší, pana Jesu Krista, proti takovým zlostem, které se od těch Němců dějí, statečně se postavili, vezmúc staré Čechy, ježto zatknúce klanici za škorni, netoliko o boží při ale i o svú bili sú se. A my pak, milí bratřie! hledíce k zákonu božímu a k obecnému dobrému, větší snažnost máme založiti, aby ktož múž kej v ruku vzíti a kamenem lúčiti vzhuoru byl.

A protož, milí bratřie, věděti vám dávám, že lid sbíráme ze všech stran proti takovým nepřátelům a zhúbcím České země; protož i vy kažte kněžím, ať na kázání lid vzbuzují k boji proti takovému antikristu, a sami trhem volejte, ať všichni, kteří mohú pro starost a mladost, vzhóru jsú na každú hodinu.

A myť k Vám bohdá brzy přijedeme; jedno mějte chleb, pivo, obrok koňům připravený, a všichni braň vojenskú; neb již jest čas netoliko proti domácím, ale i proti cizozemcem. Pomněte na Váš první boj, ješto jste malí proti velikým, nemnozí proti mnohým, neodění

proti oděným statečně bojovali; však ještě ruka boží není ukrácená. Protož doufajíce v Boha, buďtež hotovi. Pán Bůh rač Vás posilniti. — Datum Orlík feria VI. post nativitatis Mariae anno 1422.

Jan Žižka z Kalicha,
zprávce lidu Táborského v naději boží.

(Svrchu.) Statečným hauptmanóm a obci města Domažlického, bratřiem milým.

Original tohoto listu chován byl ještě v 17. věku na radnici v Domažlicich, ale pak ztracen. Zachariaš Theobald ve svém díle o husitské vojně z r. 1609 str. 193 poznamenal německý překlad dotčeného listu, který datuje rokem 1418, což není pravdě podobno. Dějepisec, svědomitý Jesuita Bohuslav Balbín z Vorlično zachoval české čtení památného listu v přepisu, kterýž uložen jest nyní v c. k. veřejné a univ. bibliothece (XVII A 5). Složen ze dvou čtvrtek papíru a nese datum a podpis „Scriptum Orlik. F. 6. Nativ. S. Mariae Jan Žižka, zprávce lidu Táborského.“ O témž listu zmiňuje se Balbín ve svém spise Epitome na str. 465 v tato slova: „Habeo manuscriptam Zisscae epistolam linqua patriâ scriptam ad Tustenses feria VI. nativitatis S. Mariae ex castro Orlik an. 1422“. (Mám rukopis Žižkova listu jazykem domácím napsaný Domažlickým v sobotu na den Narození Panny Marie v hradu Orlíku léta 1422.) Datování Balbínovo správnější, kdežto překlad Theobaldův přesnější jest v podpisu i v datum.

Z Balbínova přepisu otištěn list tento v „Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften“ r. 1791 str. 375. Též Karel H. Tham vydal jej v Praze r. 1817 — u J. F. Fetterle zároveň s Žižkovým řádem vojenským, pak v Erbenově Výboru z literatury české II. 279 a ve spise Dr. Hugona Tomana*) „Literní památky duch

*) Děkuji synu autorovu p. c. k. soudci Dru. Prokopu Tomanovi za laskavé zaslání téhož spisu, z něhož jsem hojně čerpal.

a povaha Žižkova" u Věstníku král. české společnosti náuk, třída filosoficko-historicko-jazyk. XVI. 1893 na str. 12., 13. a 29., všude v jazyku obnoveném.

8.

Žižka a jiní hejtmané napomínají nejmenované sousedy Prachatické, aby se přiznali ke čtyrem článkům Pražským.

V Prachaticích 20. listopadu 1422.

Pán náš, Ježíš Kristus, jenž pro nás pro všecky krev svou přehořce prolil, budiž s námi i s vámi se všemi amen! Bratří a sousedé milí! Věděti vám dáváme, že jakož o pánu slyšíme, (že o nás mluví), že bychom vám měli býti nepřáteli: věříme vám jako svým milým sousedům, že toho nikoli do nás věřiti nebudete. Ale vězte, že jsme nepřátelé všech zlých kněží a světských lidí, kteří proti nám a proti svatému evangeliu píší a stojí, a takéť věděti vám dáváme, že proti sobě máme všecky zlé křesťany, pro ty čtyry kusy. **Za prvé**, aby slovo boží bylo všudy kázáno po všem křesťanstvu, což se však neděje. **Druhé**, aby pravé tělo Kristovo a jeho svatá krev všem křesťanům, starým i mladým, bylo podáváno. **Třetí**, aby všecko panování od nejvyššího kněze, tudy i papeže, až do nejnižšího a nejmenšího nebylo trpíno, ani na statcích ani na úrocích a aby jmenované panování kněžské pomocí světských lidí bylo kaženo. **Čtvrté**, aby všickni zjevní hříchové, byli stavováni, budiž na králích, na pánech, vládykách neb farářích, duchovních neb světských. Proto vám plně jako svým dobrým bratřím důvěřujeme, že pravdy přijmete a nám v tom pomocni budete proti všem pokrytcům a nevěrným křesťanům, duchovním i světským, kteří těmto svatým pravdám odporují. O tom nám listy svými odpověď dejte! Pakli byste toho neučinili, tehdy bychom věděli, že

nepřáteli božími a všech bratří Táborských býti chcete. Dáno v Prachaticích v pátek před sv. Kateřinou.

Jan Žižka z Kalichu, Chval z Machovic, správce lidu Táborského. Jeník, hejtman v Prachaticích.

Tento list zachoval v rouše německém kronikář Eberhard Windecke ve vydání Menckenově I. str. 1151. Vypravuje totiž o slavném vítězství Žižkově u Německého Brodu 6. m. ledna 1422 a dále vypravuje: Za onoho času množili se Husité čím dále tím více, proto sbíral vojsko král římský a táhl do Čech na husity a kacíře s mocí velikou. Tehdy starali se Husité a psali listy všem městům a sousedům, kteří vedle zůstávali. Na to uveden list výše vypsaný. Tomek datování téhož listu nedůvěřoval, poněvadž Windecke hned na to uvádí list z roku 1420.

Dle popravčí knihy Rožmberské byli Chval z Machovic, hejtman Táborský a místní hejtman Jeník toho času v Prachaticích. Žižka s nimi tu meškal kol sv. Kateřiny, a strojil se do Klatovska a přišel pak zpět na Rabí, kde přišel zástřelem o druhé oko.

9.

List Žižkův Pražanům, že jich proti králi i pánům brániti chce.

Asi v únoru léta 1423.

Žižka píše Pražanům, omlouvaje vtržení Táborů vedením Jana Bzdinky a pana Bohuslava z Švamberka 30. září 1422 do Prahy, a napomíná jich, aby Vitolda Litevského pohanstvím podezřelého, nepřijímali, že by sám (Žižka) pomocí svých bratří věrných jich proti králi Zikmundovi i všem pánům českým hájil a chránil i to opatřil, aby oni jsouce svobodni krále zapotřebí neměli.

Tento obsah Žižkova listu zachoval Zachariáš Theobald ve spise „Hussitenkrieg“ (v I. vydání z r. 1609

na str. 301) a také následující odpověď Pražanů. Theobald cestoval po Čechách se svým žákem a všímal si všude starých památek a vypsal též obšírně náhrobek**) Žižkův v chrámu sv. Petra i Pavla v Čáslavi.

Též Eneáš Sylvius v kapitole 44. svého dějepisu*) zmiňuje se krátce o dotčeném listu, patrně na základě zpráv svého českého zpravodaje. Místněji o tom sjednal Dr. Hugo Toman v Časopise Musea král. Českého roku 1893 na str. 212 a dále.

10.

Odpověď Pražanů na předešlý list.

Pražané odpovídají na list uvedený výše, že by tomu byli upřímně rádi, že by Žižka ono nebezpečné a ohavné vtržení do Prahy neschvaloval, tím méně byl jeho původcem; že však jest jim ku podivu, že Vitolda za krále míti nechce a jim toho zrazoval, vždyť prý hlavy jest při vládě třeba, má-li kázeň býti zachována.

11.

List pověřující Rybku z Lužnice Třeboňským.

V poli u Německého Brodu 10. ledna 1422.

Pan Buoh wſsemohúczi racz byty swamy y s namy swú swatú milostí: bratrzye w Panu Bohu!

Jan Žižka z hradu Kalichu, zprawcze obczi czeske zemie, przichylnych a plnyczych zakona Buozieho w nadiegy Buozy.

Richtarzy : Purkmistru : Konſselom : y obczi miesta Trziebonskeho.

*) Viz vylíčení Žižkova náhrobku v mých „Příspěvcích archeologických z Čáslavska II.“

**) Kronika Eneášova vydána ve „Světové knihovně“ u Otty r. 1911 v překladu českém.

ČÍS. 12. ŽIŽKA PÍŠE BARTOŠI A BERNARTOVI Z M. TÁBORA A ZVE JE NA STŘEDU PO VELIKÉ NOCI DO NĚMECKÉHO BRODU. — NA VILÉMOVĚ DNE 26. BŘEZNA 1423.

Posyelam k wam Rybku z Lucznyczie, ukazatele lystu tohoto, swych umyslow zpraweneho : y ziadamť; abyſste gemu wierzyly, což bude s wamy mluviti; nenie (nyní) w teyto wyeczye (jako bych já sám s vámi mluvil osobně). Dán list nynge w sobotu, u niemeckeho brodu na poli.

Original listu tohoto na papíře chová se v archivu Třeboňském. Za dob Millauerových byla na něm ještě pečet v zeleném vosku přitištěna. Čte se u Millauera na str. 58. česky a pak v německém překladě, v Palackého Archivu Čes. III. str. 301, v Erbenově Výboru z literatury české II. 277 a v Literních památkách Dra. Hugona Tomana str. 11—12.

12.

Žižka píše Bartošovi a Bernartovi z Menšího Tábora, aby svolali k Veliké noci všecky věrné k Něm. Brodu.

Na Vilémově, dne 26. března 1423.

Slowutnym, statecznym bratrzyem w nadiegi Bozie : Bartoſsowi a Bernarthovi z menſsiho tabora, na Waleczowie buď dan.

Milost ducha swateho raciz przebiwati s wamy y s namy, a oswietity srdce a rozumy naſse, k wuoly synu wſsemohuczimu.

Bratrzie w Panu Bohu najmileiſsie!

Dawam wam wiedieti, žet sem nynie na Wylemowie : a žadam was nyektereho, abiſste ke mnye przigeli geden z was, abychom spolu rozmluwili, o poctiwé a libezné naſseho Pana Boha wſsemohuczieho. — A taket wam wiedieti dawam, žet sem s Taborskymi zostal za geden człowiek, a poddali gsu sě dobrowolnie, mne posluſsny byti, gakozto kdy. Y kazalt sem pole sbierati : a poczelit gsu. Y take posielam do waſsich miest, aťby wſsiczkny wierny bili nynye s welike notczi w strzedu, neb konecznye we cztwrtek v brodu nyemeczkeho, abychom se

pokali tu, kdež sme fhrzefsili : a tu zostali podle radi Bozie za geden czlowiek : a podle geho zakona swateho a radi chudych y bohatych w prawdach otczie nafseho, pana wfsemohucyho, proty newiernym pokrywacziem domaczim y czyzozemcziem. Takeť wiedieti wam dawam, žeť gest knieže wijelo pricz z zemie : a przimierzie abyfste se panem Czenkem neczinili, lecz bifste myeli y s ginymi susiedy okolo sebe A o ti wieczi bohda rozmluwime.

Datum in Wilemow : feria sexta post annunciationem Mariae virginis gloriosae.

Jan Žižka z Kalichu.

Tento list nalézá se v originalu v Museu království Českého. Za dob Millauerových před 100 léty patřil prý faráři M. Královi v D. v Čechách (nebo snad Rozštapilovi?). Millauer uveřejnil ho v dotčeném výše dílku v král. čes. učené společnosti r. 1824 na straně 37—40 česky a v německém překladu. Hankovy dvojí fascimile kolují po vlasti a bývají často omylem za originaly pokládány.*) Palacký otiskl rukopis v Archivu Čes. III. 302, K. Jar. Erben ve Výboru z literatury české II. na str. 281 a Dr. Hugo Toman srovnav ho s originalem uveřejnil ho pod čís. 17. v díle „Literní památky, duch a povaha Žižkova" ve Věstníku král. české společ. náuk v Praze 1893.

13.

Žižka svolává věrné ze Skalice a z Náchoda a vůbec z České země na středu po Veliké noci do Německého Brodu.

Na Vilémově dne 1. dubna 1423.

S boží pomocí Jan Žižka z Kalicha, slúha nestatečný v naději boží. Milost ducha svatého rač přebývati s námi i s vámi a rač osvítiti srdce i rozumy naše i všech

*) Rodinná tradice Mazačovy rodiny lesnické hlásala, že kterýs předek jejich ten list odňal poslům Žižkovým (!).

věrných, kteříž sú se zasadili o pravdu Pána našeho všemohúcího. Všem a ke všem, žádných osob nevymiňujíc, v Skalici a v Náchodě, i jiným všem v České zemi přebývajícím, příchylným k pravdám Pána Boha všemohúcího, služba má s požádáním všeho dobrého! Nejmilejší bratří, napomínamť vás skrze dobrodiní Pána našeho všemohúcího, kterýž jest nám mnoho pomáhal i osvobozoval od nepřátel velikých, jakož jest ráčil učiniti u Brodu Německého mocí svú nad nepřáteli svými, že sám za nás ráčil bojovati. A my toho vděčně nepřijali sme, ani jeho milosti chvály vzdali sme na tom místě. Ale v lakomství, v lúpeže, v pýchu a v nevěru dali sme se, a tudy sme Pána Boha rozhněvali, a od toho času málo sme co dobrého učinili. A Pán Bůh mstí spravedlivě nad námi pro naše hříchy. I napomínámť ještě všecky pro boží umučení a pro osvobození jeho svatých pravd k prospěchu věrným svaté církvi, a zlým a nevěrným kacířům k zkažení, s pomocí boží, abychom se sešli a sjeli nyní mezi hody v středu s Veliké noci do Brodu totiž Německého, kdež sme zhřešili, abychme na témž místě pokání učinili, svých hříchů želejíc, Pánu Bohu poděkovali z toho daru velikého a nesmírného, jenž jest nám ráčil dáti nestatečným náš nejdobrotivější otec, kterémuž jest chvála na věky věkuov amen. Dále abychom se ustanovili tudyž na témž místě s radou Pána Boha a jeho svatým zákonem i s jeho se všemi věrnými, radou chudých i bohatých, a zuostali za jeden člověk proti všem pokrytcům domácím a cizozemcům. A vždy s pomocí Trojice svaté, jednoho pána vysvoboditele všech v něho ufajících. Dán na Vilémově leta narození buožího 1422 (sic) u veliký čtvrtek.

V Oseckém rukopisu Starých letopisů českých, kterého Palacký při vydání sbírky Starých letopisců českých r. 1829 ještě neměl, a který psán asi za vlády Ferdinanda I., uveden ihned po vylíčení porážky Zikmundovy u Brodu Německého 6. ledna r. 1422 list ohlavený:

Frater Zizka post victoriam circa Brodam Theutonicalem hanc exhortationem scribit fratribus in Boemico ydiomate, que sequitur et est talis.

Totéž tlumočí se česky v rukopisu Děčínském (u Palackého M) opsaném léta 1619 v Kutné Hoře Jakubem Brazidýnem: „Bratr Žižka po vítězství u Brodu Německého toto napomenutí píše bratřím takto slovo od slova.“

List tento vydal poprve Dr. Hugo Toman ve Věstníku král. české společnosti náuk r. 1893 na str. 17. a 18. V obou rukopisech, jak Oseckém tak Děčínském uveden chybně rok 1422. Kompilator čta zmínky o bitvě u Něm. Brodu, položil jej do vypravování z r. 1422. Ale již shoda s listem na Vilémově daným bratřím Bartošovi a Bernartovi na Valečově dne 26. března 1423 i mnohá řčení ukazují k oněm v tomto listě dotčeném dopisům, jež Žižka a jeho písaři rozposílali po městech a věrných bratřích. Však písař listu Skalickým a Náchodským nedovedl se pronáseti všude tak výrazně a přesvědčivě jako jeho vůdce Žižka. Byl asi dle přívěsků některých knězem, jenž si obvykl takto mluviti. Patrno z listu, že Žižka zdržoval se na Vilímově, chystaje se na nevěrné křesťany k Hořicům, kde pana Čeňka na kopci Gothardském porazil dne 20. dubna 1423. Válka proti pánům a Pražanům s dobrým rozmyslem připravována.

14.

Prohlášení k národu a vojenský řád Žižkův.

V druhé polovině r. 1423 nebylo muže, k němuž by se obecná důvěra našeho lidu oddaně obracela nad Žižku. Žižka ovládal kromě Tábora velikou stranu zemanů i měšťanů ve východních Čechách. K té chtěl promluviti upřímné slovo, (podati program své strany, řekli bychom dnes) a zocelovati trvalý spolek všech obcí zákonu božímu příchylných, bojujících za „jisté, stálé, ohlášené a důvodné pravdy“, t. j. čtyry artikule Pražské, aby kaž-

dému a všechněm bylo jasno, kdo těch kusů nedrží a nemíní plniti, že k němu hleděti se bude jako ke škůdci obecného dobra.

Protož obrací se Žižka s druhy svými ke všem obcím, měšťanům, k pánům, rytířům i panoším, nikoho nevymiňuje, aby řádné **poslušenství** pravd zákona Páně bylo; nebo skrze neposlušenství a výtržky veliké škody brávali na bratřích i na statcích a hanbu často od nepřátel božích a našich trpěli. K boji božímu pro vysvobození pravdy vyzýval všecky věrné Čechy a k přistoupení i ke spolučinností radou a skutkem.

Pak následuje vlastní **vojenský řád**, kterýž důmyslně nesdělán jen pro jistou výpravu, nýbrž měl býti v lidu božím obecný a obecně známý.

Zápis tento nemá sic vročení, ale položen byl V. V. Tomkem zajisté správně asi do prvé polovice září 1423 „dříve než Žižka po obhájení Čáslavě vydal se na jízdu do Moravy“.

Přepis tohoto zápisu zachován v kopiaři ze 17. věku v museu Českém (23 E, 10) počínajíc článkem b) na listu 28. mezi přepisy z doby husitské. Odtud čerpal dějepisec Bohuslav Balbín, jehož přepis jest ve veřejné a universitní knihovně v Praze (XVII. A 5). Odtud byl vydán v Bienenbergově „Geschichte der Stadt Königgrätz“ na str. 280, dále v „Neuere Abhandlungen der böhm. Gesellschaft“ I. díl. v Praze 1791 na str. 377, potom Hynkem Thamem v Praze r. 1817 u J. F. Fetterle na str. 16, pak v Erbenově Výboru z liter. české II. na str. 271—278 a naposledy Dr. Hugonem Tomanem ve spisu „Literní památky, duch a povaha Žižkova“ v Praze 1893 na str. 18.—22, kde rozdělil zápis na části *a*), *b*), *c*) (11—12).

Řád a manifest bratrstva Žižkova. (Žižkův řád vojenský.)

Smluven v první asi polovici září r. 1423.

a) Z milosti a z daru otce a pána boha všemohúcího uvěřivše a přijevše osvícení jisté, stálé, ohlášené a důvodné pravdy a zákona božího:

Nejprve, abychom slovu božímu svobodu dali v kázání všudy, žádného místa nevymlúvajíce, a to v svých srdcích mile přijímajíce, skutečně plnili a drželi, potom i jiné k tomu vedli a učili.

Druhé, abychme tělo a krev pána našeho Ježíše Krista, boha všemohúcího, všickni přijímali s bázní, s náboženstvím a s poctivostí, staří i mladí, dítky hned po křtu, a potom vždy dítky, žádných osob nevymiňujíce, je k tomu raději nutili a pudili, nejméně v neděli každý týden.

Třetí, abychme kněžstvo přivedli a uvedli k životu syna božího, pána Jesu Krista, a k životu apoštolskému, a nadání jich a sboží svatokupectví rušili a zkazili s pomocí boží.

Čtvrté, abychme sami na sobě napřed i v sobě hříchy smrtedlné i všední stavovali, rušili a kazili; potom na králích, na knížatech i na páních, na měšťanech, na řemeslnících, na robotězích i na všech lidech mužského i ženského pohlaví a pokolení, žádných osob nevymiňujíce, starých ani mladých, a vždy s pomocí pána boha všemohúcího.

A kdožby těchto kusuov a artikuluov svrchu psaných držeti a jich skutečně vésti i plniti, jich pomáhati, hájiti a brániti nechtěl, toho žádného nevymíně, aniž chceme trpěti mezi sebú i u vojště s boží pomocí a na hradích, na tvrzech, v městech, v městečkách hrazených i otevřených, ve vsích i ve dvořích, žádného místa nevymiňujíce ani vymluvajíce, ale nevynímajíce, všecky všudy napomínati, raditi, puditi, honiti k tomu dobrému s pomocí pána Boha našeho.

b) A protož hnuti jsúce duchem dobrým, vědúce a rozomějíce, že všecky tohoto světa věci jsú padúcí a minulé, ale pravda pána Jesu Krista, boha všemohúcího, zůstává na věky:

My Jan bratr Žižka z Kalichu, Jan Roháč z Dubé, Aleš z Rysmburka a z Vřešťova, Jan z Potštaina na

Žampachu, Boček z Kunstatu a od jinud z Jevišovic, Bartoš a Bernart bratří z Valečova, Bartoš, Jan, Martin bratří z Vysoké; my purkmistři a konšelé i všecky obce města Hradce nad Labem a Čáslavi; my Beneš z Mokrovús, Jaroslav z Kalichu, Václav Horyna z Honbic, Křišťan z Žernosek, Frencl z Litožnic, Jíra z Řečice, Jan z Studené; a my purkmistr a konšelé i všecka obec města Jaroměře; my Zdislav Zeman, Vavřinec Polák z Paňova, Blažek z Kralup, Jakub z Březové, Petřík Kralovec z Příbramě, Jan z Domažlic, Jan z Tehova, Martin z Borovnice, Havel Orebský; a my purkmistr a konšelé i všecka obec města Dvora; a my Chústník z Lošova, Ondřej ze Studené, Šarka z Slavného, Kříž setník, Beneš setník, Mikát Brada Odraný, Aleš z Hostačova, Polévka z Hoštky, Mikuláš Orebský, Veta z Chlumčan, Litobor z Trubče, Linhart z Sleze, Beneš z Horošovic, Jan Baštín, Mařík Velek Šeňk, Jíra Roh, Mikuláš Brada, hejtmané, páni, rytíři, panoše, purkmistři, konšelé i všecky obce panské, rytířské, panošské, městské, žádných nevymiňujíce ani vymlúvajíce; my všichni svrchupsaní ke všem i všech prosíme, řádně napomínajíce přikazujeme, i chcme tomu, aby řádné poslušenství bylo; nebo skrze neposlušenství a neřádné výtržky veliké škody sme brávali na bratřích i na statcích, a hanbu často od nepřátel božích a našich trpěli. Již s pomocí boží a vaší i všech věrných míníce se toho vystříci těmito obyčeji:

1. Nejprvé, když bychom chtěli vytrhnúti z města kterého, nebo-li kde se hnúti chtěli z místa, kdež bychom polem leželi, aby nižádný napřed nejezdil k městu, ani šel, aniž se vezl, sobě místa aneb hospody zastávat, ani se kde polem klad bez dopuštění a rozkázání města jmenovaného od jmenovaných starších hejtmanův, kteříž na to a k tomu vydáni budú! A jest-li žeby se kdo jinde položil a vytrhl neboli postavil bez rozkázání těch starších, chtěli bychom pomstiti a popraviti nad ním

i nad takovým, i k jeho statku i k jeho hrdlu, jakožto k neposlušným, buď kdož buď, kteréhožkoli řádu, žádných osob nevynímajíce.

2. A kdyžby se chtěli hnúti z toho místa, kdežby polem leželi, s dopuštěním a rozkázáním těch starších jmenovaných, aby vytrhli na pole, kdežby místo podobné a hodné bylo k tomu, a sebe zčekali, aby se všecko vojsko hnulo z stanoviště.

3. A žádný aby nezapaloval bud, ani kde jinde pálil, kde bychme táhli nebo leželi, jedno ti, ježto k tomu vydáni a ustanoveni budú, a to pod velikú pokutú, aby toho žádní jiní nečinili.

4. Potom nežby se ihned z místa hnuli, prvé nežby které věci činili a rozkázali, aby se nejprv pánu bohu modlili, kleknúc a padnúc před tělem božím a před tváří boží, když vytržení bude z vojska anebo z města, aby pán buoh všemohúcí ráčil svú pomoc dáti, a tu při svú svatú provésti k své svaté chvále a k rozmnožení toho dobrého a věrným k spasení a ku pomoci.

5. Pak potom aby lidi šikovali nebo zřídili, každú rotú pod své korúhve, heslo aby bylo povědíno, a potom aby se ihned hnuli a tak táhli, která napřed rota bude šikována ten den pod svými korúhvemi; a jiní aby se v ně nemísili, ani jim překáželi, ani se kam odtrhali; jakož komu kde a jakž které roty nebo korúhve sšikovány budú, aby tak táhli v svém šiku a pohromadě, jedni k druhým se nemísejíce, a to opatrně, napřed i na zad i na stranách vojska ostříhajíce i sami sebe, jakož komu kde od starších poručeno bude.

6. A jest-li žeby bůh neuchoval, žeby kterú škodu vzeli skrze jich neopatrnosti a zmeškání které, neb těch hejtmanuov, u vojště, nebo-li na vartách, nebo na poli, neb v strážech, kdež jim poručeno bude a svěřeno od starších a od obcí: žádných osob nevymiňujíce, míníť i chtí nad nimi hejtmané i všecky obce k nim toho

zříti i jim k hrdlóm popraviti i k statkuom a pomstiti, buď kníže, pán, nebo ktož kolivěk, žádných osob nevymiňujíce, ani vymlúvajíce.

7. Ale jest-li žeby kde pán buoh dal nepřáteli přemoci a poraziti, města, tvrze, hradu dobyti, táhnúce polem nebo polem ležíce, kterých kořistí dobýti: aby ten vzatek a ty kořisti sneseny, svedeny, svezeny a na hromadu skladeny byly, kdežby bylo tomu místo ukázáno a jmenováno od starších, buďto mnoho nebo málo; a k tomu aby byli vydáni a voleni starší ze všech obcí, panských, rytířských, městských i robotězuov, aby věrně spósobili ty věci chudým i bohatým, a spravedlivě, jakž na koho sluší, rozdány a rozděleny byly, aby nižádný sám sobě nebral, ani co kdo zachoval. Jest-li pak žeby co kto vzal nebo-li zachoval, a to bylo usvědčeno dobrým svědomím: k tomu takovému chtěli by popraviti, k jeho hrdlu i statku, buď kdož buď, žádných osob nevynímajíce, jakožto k zloději božímu a obecnému; jakož se jest stalo Achanovi*) pro čepici dcer královských a pro plášť; nebo-li jinú smrtí, buďto kníže, pán, rytíř, nebo panoše, měštěnín, řemeslník, nebo sedlák, ižádného nevymlúvajíce, ani k osobám hledíce a žříce, s pomocí boží takovú činiti nad nimi pomstu.

8. Dále sváruov, křikuov a potrhání aby žádných nebylo u vojště, ani mezi námi.

9. Jest-li že by kto koho bil, ranil, ochromil, nebo zabil, buď nad ním pomstěno podle zákona božího, jako pán Buoh dopustí, žádného nevymiňujíce ani k osobám zříce.

10. Dále vězte, že kdoby se kolivěk kradl neb šel, nebo jel, aneb vezl od nás z vojsky, když bychom polem táhli nebo leželi, bez odpuštění starších jmenovaných svrchu, a znamení jistého nebude míti, buď kníže, pán, rytíř, panoše, měštěnín, řemeslník, nebo robotěz, nebo kterýž kolivěk člověk, a bylby popaden, že chtí k jeho

*) V rukopisech: *Achiorovi.*

hrdlu i k statku popraviti, jakožto nad zlodějem nevěrným, jenž se krade od pře boží a věrných bratří z vojsky, kdež vojsko bude neb leží.

11. Také nechcem trpěti mezi sebú nevěrných, neslušných lhářuov, zlodějuov, kostkářuov, lúpežníkuov, plundréřuov, opilcuov, lajcí, smilníkuov, cizoložníkuov, smilnic a cizoložnic, i všech zjevných hříšníkův a hříšnic: ty všecky z sebe chceme puditi a honiti, nad nimi popravovati s pomocí trojice svaté vedle zákona božího.

12. Míníť také bratr Žižka i jiní páni, hejtmané, rytíři, panoše, měšťané, řemeslníci i robotězi svrchu psaní a jmenovaní, i všecky obce s pomocí boží a obecní ze všech neřáduov trestati i bíti, trestáním honiti, mrskati, bíti i zabíjeti, stínati, věšeti, topiti, páliti i všemi pomstami mstíti, kteréž pomsty na zlé slušejí vedle zákona božího, nižádných osob nevynímajíce ze všech stavuov, mužského i ženského pohlaví.

c) A tak budeme-li zachovávati, činiti a plniti artikule svrchu psané a spasitedlné, pán buoh bude s námi s svú milostí a pomocí; neb to přísluší k boji božímu tak činiti, dobře, křesťansky, v lásce zřízeni, v bázni boží živu býti, své žádosti, potřeby i naděje v pánu bohu setrvale bez pochybení položiti, čekajíce od něho věčné odplaty.

I prosímeť vás, milé obce, ve všech a ze všech krajin, knížat pánuov, rytířuov, panoší, měšťanuov, řemeslníkuov, robotězuov, sedlákuov, i lidí všech stavuov, a zvláště napřed všech věrných Čechův, abyšte se k tomu dobrému svolili a nám toho radni a pomocni byli. A my vám zase též držeti, plniti i mstíti (chceme), pro milého pána boha, pro jeho svaté umučení, pro vysvobození pravdy zákona božího, svatých a jich zvelebení, ku pomoci věrným církvi svaté a zvláště jazyka českého i slovenského, i všeho křesťanství, ku pozdvižení věrným a ku potupě neústupným a zjevným kacířům a pokrytým a zloskvrníkům, aby pán buoh všemohúcí nám i vám ráčil

svú pomoc dáti i zvítěziti nad nepřátely svými i našimi, a za nás i s vámi bojovati svú mocí a neodlučovati nás své svaté milosti. Amen,

Budiž pán buoh s námi i s vámi, v nichž jste, a kdež se líbí trojici svaté! A toho pro lepší svědomí a potvrzení a jistotu s větší pilností vedle duchovenství nad bídný rozum světa tohoto, my svrchu psaní s dobrým rozmyslem vědomě, dobrú volí k tomuto zápisu a listu svolujeme, a svolujeme jej skutečně držeti a zachovávati i ostříhati s pomocí nestvořené a na věky požehnané trojice svaté. Amen. Tak pán buoh dej!

15.

Jan Hvězda z Vicemilic (z Licoměřic), purkmistr a konšelé Hradečtí s knězem Ambrožem dávají Žižkovi výstrahu o člověku ve vojště, k zavraždění jeho najatém.

V Králové Hradci dne 24. listopadu 1423.

Pán Buoh všemohúcí rač býti s tebú, se všemi bratřími věrnými i s námi hříšnými svú svatú milostí i pomocí. Bratře Žižko i bratří naši nejmilejší! Věz, že sme jednoho Opočenských strany jali, vězně dosti znamenitého, kterýž jesti nás zajisté zpravil, že již jeden jest s tebú u vojště, kterýž tě má zamordovati; za to má ještě třiceti kop vzíti, a již deset kop hotových vzal. Pak toho jistého mordéře zná Pavel s černú hlavú kadeřavú, tohoto listu ukazatel. A protoť sme my jeho k tobě vypravili, kterýž tě má všeho úplně zpraviti, kdož to jednají a kterak to má jednáno býti a kto to má učiniti, toho tobě ukázati. Kterémužto Pavlovi prosíme, aby jemu věřil, což s tebú od nás o té věci mluviti bude. Pán všemohúcí rač tě zachovati k své chvále a k prospěchu věrným obcem. Dán v Hradci nad Labem v pondělí v třetí hodinu v noci před sv. Kateřinú, rukú tvého kněze Ambrože.

Janek Hvězda, purkmistr, konšelé a tvój kněz Ambrož.

V Starých Letopisech českých dle rukopisu Brazdýnova (M) čteme výstrahu Hradeckých Žižkovi. Otištěn též Palackým v Českém Archivu III. na str. 302 a 303 k r. 1423. Výklad, že byl Hvězda z Vicemilic purkmistrem Hradeckým neobstojí. Známe ho odjinud jako hejtmana lidu Táborského s názviskem Bzdinka. Bylo v husitské době obyčejem napřed uvésti hejtmana, pak purkmistra i kněze pravdě Boží přichylného. Bzdinka byl hejtmanem pod vůdcovstvím Žižky, hlavy všeho Tábora. Žižka zůstavil Janka v Táboře Menším či Hradci na svém místě, když na Plzeňsko táhl.

